

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVO-
LAUTAKUNTA
PL 27
FI-00023 Valtioneuvosto

DISKRIMINERINGS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSÄMNDEN
PB 27
FI-00023 Statsrådet

NATIONAL NON-DISCRIMINATION AND
EQUALITY TRIBUNAL OF FINLAND
P.O. BOX
FI-00023 Government

Anonymisoitu pöytäkirjanote

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan jaoston istunnon pöytäkirja 6/2018

Aika: 18.6.2018 klo. 15.10 – 17.30

Paikka: Ratapihantie 9, 2 krs.

Läsnä:

Tuomas Ojanen puheenjohtaja

Riitta-Maija Jouttimäki jäsen

Merja Heikkonen jäsen

Pirkko Mahlamäki jäsen

Husein Muhammed jäsen

Juhani Kortteinen pääsihteerä (esitteli esityslistan kohdat 5., 8., 9., 10. ja 11.)

Hanna Kiiskinen esittelijä (esitteli esityslistan kohdat 4., 6. ja 7.)

Käsiteltävät asiat:

1. Istunnon avaus
2. Istunnon laillisuus ja päätösvaltaisuus
3. Esityslistan hyväksyminen

4. Syrjintää päiväkotiruokailun järjestämisessä koskeva hakemus, Dno YVTItk 291/2017

Hakija

A

Vastaaja

Yksityinen päiväkot

Asiakirjat

13.6.2017 Hakemus
27.6.2017 Hakemuksen täydennys
7.8.2017 Vastaajan vastaus
20.9.2017 Hakijan vastaselitys
13.10.2017 Vastaajan lisäselvitys
6.11.2017 Hakijan vastaselitys
18.12.2017 Vastaajan lisäselvitys

Asian tausta

Hakijalla on kaksi lasta, jotka olivat hakemushetkellä 5- ja 7-vuotiaita. Lapset noudattavat vanhempiansa vakaumuksen (buddhalaisuus) johdosta vegaaniruokavaliota. Lapset olivat kesäkuuhun 2016 asti päivähoitossa yksityisessä päiväkodissa, jossa ei peritty asiakasperheiltä vegaaniruuoasta lisämaksua. Vastaajan ostettua kyseisen päiväkodin liiketoiminnan toukokuussa 2016 se ilmoitti päiväkodin asiakkaille, että päiväkodissa tarjottavasta vegaaniruoasta perittäisiin elokuusta 2016 alkaen erillisenä maksuna 50 euroa kuukaudessa lasta kohden.

Hakijan vaatimukset

Hakija vaatii, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta erillisen maksun perimistä vegaaniruuan tarjoamisesta hänen lapsilleen.

Hakijan vaatimusten perusteet

Hakija katsoo tulleensa syrjityksi vakaumuksensa perusteella, koska perheen veganismi liittyy sekä heidän näkemykseensä buddhalaisuudesta että heidän eettiseen maailmankatsomukseensa kärsimyksen minimoimisesta.

Hakija katsoo vastaajan asettaneen vegaaniruokavaliota noudattavat perheet eriarvoiseen asemaan muita ruokavaliota noudattavien perheiden lapsiin verrattuna. Hakijan mukaan vegaaniruokavaliosta vastaajalle aiheutuvat kustannukset tulisi jyvittää vastaajan kaikkien asiakkaiden maksettaviksi.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää syrjineensä hakijaa.

Vastaajan vastauksen perusteet

Vastaaja toteaa, että ruoka tilataan hakemuksessa tarkoitettuun päiväkotiin ulkopuoliselta ruuanvalmistajalta. Päiväkodin huoltaja valitsee tilattavat ruuat kuuden viikon jaksoissa kiertävältä listalta, jolta voi valita yleensä kolmen päivittäisen vaihtoehdon välillä. Ruuanvalmistaja on hinnoitellut allergia- ja vegaaniruuat perushintaista ruokaa kalliimmaksi, koska kyseiset ruuat tehdään omassa linjastossaan huomioiden ruokien vaatimukset ja riittävä ravintosisältö.

Vastaaja toteaa, ettei vegaaniruusta aiheutuvia kustannuksia ole jyvitetty kaikkien asiakkaiden maksettavaksi, koska vegaaniruokaa syöviä lapsia on yrityksen päiväkodeissa erittäin vähän ja olisi epäoikeudenmukaista laskuttaa kaikkia perheitä ruuasta, jota tarjotaan vain yhdelle tai kahdelle lapselle. Vegaaniruusta on päädytty perimään erillinen maksu myös siksi, että ajoittain perheiden mielipiteet ja toiveet ovat muuttuneet, ja he ovatkin halunneet lapselleen vegaaniruuan sijaan ”tavallista ruokaa”.

Vastaaja toteaa, että uskonnollisten syiden tai allergian vuoksi päiväkotiin tilattavista erikoisruoka-annoksista ei peritä asiakasperheiltä erillistä maksua. Uskonnollisista syistä noudatettavissa ruokavalioissa on vastaajan mukaan kyse lähinnä sianlihattomista ruokavalioista, jolloin on mahdollista tilata lapselle kasvisruoka-annos, eikä ruuasta aiheudu näin ollen yritykselle lisäkustannuksia.

Vastaaja katsoo voivansa yksityisenä toimijana päättää asiakashinnoittelunsa perusteista. Päiväkodin asiakasperheille kerrotaan asiakassuhdetta edeltävästi yrityksen asiakasmaksujen määräytymisperusteista, jolloin he voivat valita, tulevatko he yrityksen asiakkaiksi vai eivät. Yrityksen toimintatavoista vegaaniruusta perittäviin maksuihin liittyen kerrottiin myös hakijan lasten päiväkodissa liikkeenluovutuksen yhteydessä kesäkuun 2016 alussa. Perheille kerrottiin, että muutos astuisi voimaan vasta elokuussa, jolloin heillä oli mahdollisuus päättää asiakassuhteensa sitä ennen niin halutessaan.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kieltää vastaajaa jatkamasta hakijaan kohdistunutta syrjintää.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on arvioitavana, onko vastaaja syrjinyt hakijaa, kun se on perinyt häneltä lisämaksun hänen lapselleen päivähoidossa tarjottavasta vegaaniruusta.

Perustelut

1. Syrjinnän kieltö

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen

toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. Pykälän 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi kyseisessä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan välitöntä syrjintää koskeva säännös ei edellytä, että jokaista on aina kohdeltava täsmälleen samalla tavalla. Syrjintää on muihin nähden epäsuotuisampi kohtelu vertailukelpoisessa tilanteessa. Vaatimus tilanteiden vertailukelpoisuudesta viittaa siihen yleiseen periaatteeseen, että ihmisiä on samanlaisissa tapauksissa kohdeltava samalla tavalla. Jotta tilanteet olisivat säännöksessä tarkoitettussa mielessä vertailukelpoisia, tulee niiden olla rinnastettavissa toisiinsa oikeudellisesti merkityksellisten seikkojen osalta. (HE 19/2014 vp, s. 70)

2. Syrjintäoletaman syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan, jotta syrjintää tai vastatoimia koskeva kanne tai hakemus voi menestyä, on ensisijaisesti vireillepanijan esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta ja muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riitä oletaman syntymiseen. Täyttä näyttöä syrjinnästä tai vastatoimista ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että tuomioistuimelle tai muulle asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti oletama syrjinnän tai vastatoimien kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Suomen perustuslain (731/1999) 11 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Pykälän 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Hakijan mukaan hänen lapsensa syövät vegaaniruokaa, koska perhe on vakaumukseltaan buddhalainen ja koska perheen eettiseen maailmankatsomukseen kuuluu kärsimyksen minimointi. Vastaaja on perinyt vegaaniruokaa syövien lapsen vanhemmilta heidän lapsilleen päivähoidossa tarjottavasta ruuasta erillisen maksun ja perustellut tätä ruuan tilaamisesta yritykselle aiheutuvilla lisäkustannuksilla. Vastaaja ei peri lisämaksua uskonnon vuoksi kasvisruokaa syövien lasten vanhemmilta. Kasvisruoan tarjoamisesta ei

aiheudu vastaajalle lisäkustannuksia. Vastaja ei peri lisämaksua myöskään allergian vuoksi erikoisruokavaliota noudattavien lasten perheiltä, vaikka näidenkin ruokien tilaamisesta aiheutuu sille saadun selvityksen mukaan vegaaniruuan kanssa samansuuruisia lisäkustannuksia.

Koska vastaja ei peri lisämaksua ruuasta, jota se tarjoaa allergian vuoksi erityisruokavaliota noudattaville lapsille, vaikka tällaisen ruuan tarjoamisesta aiheutuu yritykselle samansuuruisia kustannuksia kuin vegaaniruuan tarjoamisesta, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa on objektiivisesti arvioiden perusteltua olettaa vastaajan kohdelleen hakijaa epäsuotuisammin kuin niitä asiakkaitaan, joiden lapsilla on erikoisruokavaliota allergian johdosta.

Ottaen huomioon, että hakijan lasten vegaaniruokavaliota on saadun selvityksen mukaan perustunut perheen vakaumukseen ja että uskonnon ja omantunnon vapaus on perustuslain 11 §:n perusteella perusoikeutena turvattu, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että asiassa on syntynyt oletettava vakaumukseen perustuvasta välittömästä syrjinnästä.

3. Syrjintäoletettaman kumoutuminen

3.1 Välittömän syrjinnän oikeuttamisperusteista

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetussa laissa (1503/2016) säädetään lain 1 §:n mukaan kunnan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa järjestämästä varhaiskasvatuksesta perittävistä asiakasmaksuista. Lakia ei siten sovelleta yksityisesti järjestettävään varhaiskasvatukseen. Lain esitöiden mukaan yksityisen varhaiskasvatuksen järjestäjät päättävät itse toiminnastaan perimistään maksuista (HE 205/2016 vp, s. 26).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että koska yksityisessä päivähoitossa tarjottavasta ravinnosta perittävistä maksuista ei ole laintasoisia säännöksiä, vastaajan menettelylle ei ole yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikeuttamisperustetta.

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentin mukaan erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

3.2 Vastaajan tavoitteen hyväksyttävyys

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan elinkeinonharjoittajalla voidaan katsoa olevan perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinonvapauden ja 15 §:n 1 momentissa turvatun

omaisuuden suojan näkökulmasta oikeus kohdistaa palvelujansa eri tavoin rajatulle henkilöpiirille liikeajatuksensa mukaisesti edellyttäen, että kohtelulla pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia (HE 19/2014 vp, s. 75).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella luonnollisella tai oikeushenkilöllä on oikeus nauttia rauhassa omaisuudestaan, eikä keneltäkään saa riistää hänen omaisuuttaan paitsi julkisen edun nimissä ja laissa määrättyjen ehtojen sekä kansainvälisen oikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti.

Osakeyhtiölain (624/2006) 1 luvun 5 §:n mukaan yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että vastaaja on liiketoimintaa harjoittava osakeyhtiö, jonka toiminnan tarkoituksena on lähtökohtaisesti voiton tuottaminen yhtiön osakkeenomistajille. Käsillä olevassa hakemusasiassa tarkoitettussa päiväkodissa tarjottavan ruuan kustannusten kattaminen asiakasmaksuin liittyy tämän tarkoituksen tavoitteluun. Ottaen huomioon perus- ja ihmisoikeuksina turvatut omaisuuden suoja ja perusoikeutena turvattu elinkeinovapaus, lautakunta katsoo, että vastaajan tavoitetta on pidettävä perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävänä. Seuraavaksi on vielä arvioitava, ovatko vastaajan keinot kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi olleet oikeasuhtaisia.

3.3 Vastaajan keinojen oikeasuhtaisuus

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että sopimusvapaus saa tietyssä määrin suojaa omaisuudensuojan kautta. Lain tai hyvän tavan vastaiset oikeustoimet eivät perustuslakivaliokunnan mukaan kuitenkaan nauti perustuslain suojaa. (PeVL 26/2008 vp, s. 2)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että vastaajan keinojen oikeasuhtaisuuden arvioinnissa on otettava huomioon, ettei vastaajan toiminnassa ole kyse julkisista varhaiskasvatuspalveluista, vaan yksityisestä palvelusta, joka perustuu hakijan ja vastaajan väliseen sopimukseen.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan ihmisten erilainen kohtelu hyväksyttävässäkään tarkoituksessa ei ole sallittua, jos käytetty keino on kyseisessä tilanteessa epäasianmukainen tai ylimitoitettu taikka jos keinon käyttäminen ei ole tarpeen sen vuoksi, että sama tavoite voitaisiin saavuttaa jollakin muulla, yhdenvertaisen kohtelun kanssa paremmin sopuolosuhteissa olevalla keinolla. (HE 19/2014 vp, s. 72)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, ettei lisämaksun periminen päiväkodissa tarjottavasta ruuasta, jonka hankkimisesta vastaajalle aiheutuu lisäkustannuksia, ole sinällään yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentissa tarkoitettun oikeasuhtaisuusvaatimuksen vastaista. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei lisämaksuja peritä syrjivin perustein.

Saadun selvityksen mukaan vastaaja ei peri lisämaksua allergian vuoksi erityisruokavaliota noudattavien lasten perheiltä. Näin siitäkin huolimatta, että

ruuntoimittaja on hinnoitellut tällaiset erityisruoka-annokset vegaaniruoka-annosten tavoin muita ruokia kalliimmiksi. Vastaajan mukaan lisähinnan perimiseen vegaaniruokavaliota noudattavien lasten perheiltä on päädytty siksi, koska perheiden mielipiteet ja toiveet ovat ajoittain muuttuneet, ja he ovatkin halunneet lapselleen ”tavallista ruokaa”. Lisäksi vastaajan mukaan olisi epäoikeudenmukaista laskuttaa kaikkia perheitä (vegaani)ruuasta, jota tarjotaan vain yhdelle tai kahdelle lapselle.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, ettei vastaaja ole esittänyt selvitystä siitä, että hakijan perheen vakaumus olisi vaihdellut vastaajan tarkoittamalla tavalla. Ottaen lisäksi huomioon, että vastaaja ei peri allergian vuoksi tarjottavasta ruuasta erillistä maksua, vaikka kyseisen ruuan tarjoamisesta aiheutuu sille saadun selvityksen mukaan vegaaniruokien tarjoamiseen verrattuna saman verran lisäkustannuksia, lautakunta katsoo, etteivät vastaaja keino (erillismaksun periminen) edellä todetulla tavalla hyväksyttäväksi katsotun tavoitteensa (voiton tuottaminen osakkeenomistajille) toteuttamiseksi ole ollut yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla oikeasuhtainen. Vastaaja ei näin ollen ole kyennyt kumoamaan asiassa syntynyttä syrjintäolettaa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 11 § 1 ja 2 momentti, 15 § 1 momentti ja 18 § 1 momentti
Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 8 § 1 momentti, 10 §, 11 § 1 ja 2 momentti ja 28 §
Osakeyhtiölaki (624/2006) 1 luvun 5 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuosoitus liitteenä

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Riitta-Maija Jouttimäki, Merja Heikkonen, Pirkko Mahlamäki ja Husein Muhammed. Esittelijänä Hanna Kiiskinen.

5. Syrjintää päiväkotiruokailun järjestämisessä koskeva hakemus, Dno YVTltk 317/2017

Hakija

A

Vastaaja

Helsingin kaupunki

Asiakirjat

- 21.8.2017 Hakijan hakemus
- 31.8.2017 Hakijan täydennys
- 6.9.2017 Helsingin palvelukeskuksen vastaus
- 19.9.2017 Helsingin kaupungin vastaus
- 20.9.2017 Hakijan vastaselitys
- 12.10.2017 Hakijan vastaselitys
- 7.6.2018 Helsingin kaupungin vastaus tiedusteluun
- 7.6.2018 Hakijan vastaus tiedusteluun

Asian tausta

Hakijan perhe on uskonnoltaan buddhalainen ja noudattaa siitä johtuen vegaaniruokavaliota. Hakijan lapsi on päivähoidossa Helsingin kaupungin päiväkodissa ja hän on hakijan selvityksen mukaan ollut vegaaniruokavaliolla syntymästään saakka. Hän oli aiemmin saanut kaupungin päiväkodissa vegaaniruokaa, mutta hakijan perheen muutettua toiselle puolelle kaupunkia, ei uudessa päiväkodissa tarjottu erikseen vegaaniruokaa, vaan sitä sai vain silloin, jos sitä oli muutoinkin.

Hakijan lapsen edellinen päiväkotitoi oli kuulunut niiden kaupungin 20 päiväkodin joukkoon, joissa oli järjestetty vegaaniruokailu kokeiluluonteisesti siitä aiheutuvien kustannusten selvittämiseksi.

Kokeiluun kuulumattomissa päiväkodeissa vegaaniruokavaliota noudattava lapsi saa Helsingin kaupungin päätöksen mukaan ruuan päiväkodista niinä päivinä, kun ruoka sopii vegaaneille ja muulloin vanhemmat tuovat pääruuan, jota päiväkodin keittiö täydentää salaattilla, leivällä ja ruokajuomalla. Aamu- ja välipalalla pyritään soveltuvasti tarjoamaan vegaanilapselle sopivaa ruokaa.

Kaupungin päiväkotien perusruokalistan muille uskonnoille soveltumattomat ruuat korvataan uskonnollisissa ruokavalioissa lakto-ovo-vegetaarisella ruokavaliolla, joka ei ole vegaaninen ruokavalio.

Vegaaniruokavaliota noudattaville lapsille on vuoden 2018 alusta lähtien tarjottu vegaaniruokaa kaikissa Helsingin kaupungin päiväkodeissa. Myös hakijan lapsi on saanut päiväkodissa vegaaniruokaa vuoden 2018 alusta lähtien.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa kieltämään hänen lapseensa uskonnon perusteella kohdistuvan syrjinnän sekä asettamaan uhkasakon kieltopäätöksen tehosteeksi.

Hakijan perustelut

Hakijan lapsi sai päiväkotipaikan kunnallisesta päiväkodista toukokuussa 2017. Hakija täytti erikoisruokavaliolomakkeen, jonka mukaan lapsella on mahdollisuus uskonnon mukaiseen ruokavalioon. Hakija sai kuitenkin tiedon, että päiväkotia ei tarjoa hänen lapselleen vegaaniruokaa. Uskonnon mukaista ruokaa tarjotaan siis vain tietyille uskonnoille.

Palvelukeskus Helsingin erityisruokavalion esitietolomakkeessa vaihtoehtoina on ei sianlihaa, ei naudanlihaa ja ei veriruokia. Tästä on helppo päätellä, että tietyille uskontoryhmille tarjotaan sopivaa ruokaa, kun taas toisille ei. Kasvisruoka ei ole vaihtoehtona ollenkaan, joten hakijan lapsen lisäksi esimerkiksi hindulaisille tai jainalaisille ei lomakkeen mukaan tarjota sopivaa ruokaa.

Buddhalaisuuteen kuuluu pyrkimys olla tuottamatta vahinkoa muille eläville olennoille, ja tähän ajatukseen pohjautuen olemme kasvissyöjiä. Maito tai kananmunat eivät ole kasviksia. Vegaanius voi olla niin katsomuksellinen, kulttuurinen kuin eettinen valinta.

Nykyisten ruokasuositusten mukaan vegaaniruokavalio on oikein toteutettuna turvallinen ruokavalio myös lapsille. Vegaaniruokakokeilun ansiosta Palvelukeskus Helsingillä on asiantuntemusta toteuttaa vegaaninen ruokavalio lapsille turvallisesti, koska sitä on jo vuosi tarjottu. Palvelukeskus toimittaa vegaanista ruokaa myös Helsingin kouluihin.

Palvelukeskus Helsingin mukaan uskonnollisen vakaumuksen mukaan toteutetussa ruokavaliossa vältetään tarvittaessa raaka-aineita, jotka on ilmoitettu erityisruokavalion ilmoituslomakkeessa. Silloin lapselle tarjotaan ruokaa, josta on jätetty pois hänelle sopimattomat raaka-aineet. Hakija on pyytänyt, että näin voitaisiin toimia myös hänen lapsensa kohdalla. Ruuanvalmistuksessa voitaisiin jättää esimerkiksi kerma pois, jolloin monista ruuista tulisi sopivia myös meidän lapsellemme. Näin ei kuitenkaan voida palvelukeskuksen mukaan toimia. Hakijan on myös ehdottanut, että ruokaa

voitaisiin pakastaa niinä päivinä, kun se on vegaanista, mutta myös tämä on ollut mahdotonta. Hakija toteaa, ettei ole vaatimassa kalliita erityistuotteita, vaan lapselleen sopivaa täysipainoista ruokaa.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää menetelleensä asiassa syrjivästi ja katsoo, että hakemus tulisi hylätä.

Vastauksen perustelut

Helsingin kaupungin varhaiskasvatusjohtajan mukaan varhaiskasvatuksessa arvostetaan perheiden valintoja ja pyritään ottamaan perheiden toiveet mahdollisuuksien mukaan huomioon. Uskonnollisia ruokavaliota ei tehdä erikseen, vaan päiväkotien ruokalista suunnitellaan niin, että se sopii mahdollisimman monelle lapselle. Perusruokalistan soveltumattomat ruoat korvataan uskonnollisissa ruokavalioiden lakto-ovo-vegetaarilla ruokavaliolla.

Vegaaniruokavalio on monipuolisesti koottuna turvallinen ja riittävä myös päiväkotikäisille lapsille, mutta sen toteuttaminen vaatii ravitsemusosaamista. Jos vanhemmat haluavat, voidaan vaihtoehtoisesti lapselle tarjota päivittäin lounaalla vanhempien päiväkotiin toimittama vegaanipääruoka. Tällöin päiväkodin keittiö täydentää ateriakokonaisuuden energialisäkkeillä, salaateilla, leipärasvalla ja leivällä. Ruokajuomana on vesi. Aamu- ja välipalalla pyritään tarjoamaan vegaanilapselle soveltuvaa ruokaa. Vanhemmat sopivat ruuan toimituksista päiväkodin keittiö- ja hoitohenkilökunnan kanssa. Vanhemmat vastaavat vegaanilapsen kokonaisravitsemuksesta.

Helsingin kaupungin päiväkodeille ruuan toimittava Palvelukeskus Helsinki toteaa, ettei se tarjoa ruokaa minkään yksittäisen uskonnon lähtökohdista. Ruokalistat suunnitellaan lähtökohtaisesti niin, että uskonnosta riippumatta kaikki voivat koostaa aterioita joko perusruokalistasta tai lakto-ovo-vegetaarista ruokalistasta. Erityisruokavalioiden ilmoituslomakkeessa ei pyydetä ilmoittamaan uskontokuntaa, joten palvelukeskuksen tietoon ei tule, minkä uskonnon perusteella ruokailija noudattaa ruokavaliota. Uskonnollisen vakaumuksen mukaan toteutetussa ruokavalioiden vältetään tarvittaessa raaka-aineita, jotka on ilmoitettu erityisruokavalioiden ilmoituslomakkeessa. Silloin lapselle tarjotaan ruokaa, josta on jätetty pois hänelle sopimattomat raaka-aineet. Palvelukeskuksen tiedossa ei ole uskontoa, joka vaatii noudattamaan ehdottomasti vegaania ruokavaliota. Vegaania ruokavaliota ei tehdä helsinkiläisissä päiväkodeissa lukuun ottamatta pilottikokeiluun osallistuvia päiväkoteja.

Vastaajan ilmoituksen mukaan 8.1.2018 alkaen kaikissa Helsingin päiväkodeissa on tarjottu vegaaniruokaa lapsille, jotka noudattavat myös kotona vegaaniruokavaliota.

Esittelijän esitys

1. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Helsingin kaupungin menettely on ollut hakijan lasta välittömästi syrjivä ja kieltää Helsingin kaupunkia jatkamasta tai uusimasta syrjivää menettelyään.
2. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta ei aseta uhkasakkoa kieltopäätöksensä tehosteeksi.

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kysymys siitä, onko hakijan lapsi tullut epäsuotuisammin kohdelluksi uskontonsa johdosta kuin muut, kun kaupunki ei suostunut järjestämään lapselle hänen perheensä uskonnon mukaista vegaaniruokaa päiväkodissa.

Päätösesityksen perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Perustuslain (731/1999) 11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus, johon sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan muun muassa uskonnon tai vakaumuksen perusteella.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n mukaan syrjintä muun ohella uskonnon tai vakaumuksen perusteella on kielletty.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, että jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Välillisenä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan sitä, että näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Varhaiskasvatustilain (36/1973) 1 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän sekä muun palvelujen tuottajan järjestämään

varhaiskasvatukseen, jota annetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena.

Lain 2 a §:n 6 kohdan mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa.

Lain esitöiden mukaan tavoitteiden kautta vahvistettaisiin lapsen syrjimättömyyttä, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä kielellisen, kulttuurisen, uskonnollisen ja katsomuksellisen taustan kunnioittamista. (HE 341/2014, s. 10)

Lain esitöiden mukaan ruokailu on osa lapsen varhaiskasvatusta. (HE 341/2014, s. 16)

Varhaiskasvatuslain 4 §:n 1 momentin mukaan kunnan on huolehdittava lasten päivähoiton järjestämisestä asukkaalleen sisällöltään sellaisena ja siinä laajuudessa kuin tässä laissa säädetään.

Varhaiskasvatuslain 11 §:n 1 momentin mukaan päivähoitoa suunniteltaessa ja järjestettäessä on huomioitava lapsen etu.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 59/1991 ja 60/1991) 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Perustuslakivaliokunta korosti varhaiskasvatuslakiin tehdyn muutoksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä antamassaan lausunnossa (PeVL 12/2015 – HE 80/2015 vp, s. 3) että oikeus varhaiskasvatukseen on nimenomaan lapsen oikeus. Tästä syystä sääntelyn valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on merkityksellinen myös perustuslain 6 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan säännöksellä halutaan korostaa, että lapsia tulee kohdella sekä aikuisväestöön nähden tasa-arvoisina, periaatteessa yhtäläiset perusoikeudet omaavina ihmisinä että keskenään yhdenvertaisesti (HE 309/1993 vp, s. 45).

Perustuslakivaliokunta on lisäksi vakiintuneesti katsonut, ettei perustuslain 6 §:n 1 momentin yleisestä yhdenvertaisuussäännöksestä johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Keskeistä tällöin on, voidaanko erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla ja että erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä ne saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 11/2012 vp, s. 2).

Yhdenvertaisuuslain soveltamisala

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että yhdenvertaisuuslain soveltamisala on yleinen. Lakia ei sovelleta uskonnonharjoittamiseen, josta käsillä olevassa asiassa ei kuitenkaan ole kysymys.

Syrjintäolettan syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Syrjintäolettan syntyminen säännöksessä tarkoitettulla tavalla edellyttää, että vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan objektiivisesti arvioiden olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Täyttä näyttöä syrjinnästä ei edellytetä, vaan riittävää on, että asiaa käsittelevälle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettan syrjinnän kiellon vastaisesta menettelystä. (HE 19/2014 vp s. 93).

Asiassa saadusta selvityksestä ilmenee, että hakijan lapselle ei ole järjestetty kaupungin julkisessa päivähoidossa hänen uskontoonsa sopivaa ruokavaliota, vaikka kaupunki on järjestänyt muiden uskontojen lapsille heidän uskontoonsa sopivan ruokavalion. Tällä perusteella yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo hakijan esittäneen sellaista selvitystä, että asiassa on syntynyt syrjintäolettan välittömästä syrjinnästä.

Syrjintäolettan kumoaminen

Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Varhaiskasvatustlain 2 b §:n 1 momentin mukaan varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle on järjestettävä lapsen ravitsemustarpeet täyttävä terveellinen ja tarpeellinen ravinto, jollei muun kuin päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annetun varhaiskasvatustuksen luonteesta muuta johdu. Ruokailu on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu.

Vastaajan mukaan se on järjestänyt vegaaniruokavalion mukaista ruokaa useissa päiväkodeissa, joten sillä on ollut tarpeellinen asiantuntemus ja kyky varhaiskasvatustlain 2 b §:n 1 momentin mukaisen vegaaniruuan järjestämiseen myös hakijan lapselle.

Vastaaja ei ole esittänyt, ettei sen olisi ollut mahdollista järjestää varhaiskasvatuslain 2 b §:n 1 momentin mukaista vegaaniruokaa päiväkodissa myös hakijan lapselle.

Näin ollen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei kaupungin menettely ole perustunut lakiin.

Ottaen huomioon edellä selostettu sekä varhaiskasvatuslain 2 a §:n 6 kohta, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei vastaaja ole kyennyt kumoamaan syntynyttä syrjintäolettamaa.

Johtopäätös

Edellä selostetuilla perusteilla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että Helsingin kaupungin menettely päiväkotiruokailun järjestämisessä on ollut yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä kiellettyä hakijan lapsen välitöntä syrjintää hänen uskonnostaan johtuen.

Lautakunta kieltää Helsingin kaupunkia jatkamasta tai uusimasta syrjivää menettelyään.

Uhkasakko

Ottaen huomioon, että vegaaniruokaa on vuoden 2018 alusta lähtien tarjottu kaikissa Helsingin kaupungin päiväkodeissa lapsille, jotka noudattavat myös kotona vegaaniruokavaliota, ja että myös hakijan lapsi on saanut päiväkodissa vegaaniruokaa vuoden 2018 alusta lähtien, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta ei katso aiheelliseksi asettaa uhkasakkoa kieltopäätöksensä tehosteeksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 §, 8 § 1 momentti, 10 §, 11 § 1 momentti, 20 § 3 momentti, 21 § 2 momentti, 28 §

Laki yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnasta (1327/2014) 1 §, 6 §, 13 § 1 momentti

Varhaiskasvatuslaki (36/1973) 1 §:n 1 momentti, 2 a §:n 6 kohta, 2 b §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti

Perustuslaki (731/1999) 6 §, 11 §, 22 §

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista (SopS 59/1991 ja 60/1991) 3 artikla 1 kohta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen, Riitta-Maija Jouttimäki, Merja Heikkonen, Pirkko Mahlamäki ja Husein Muhammed. Asian esittelijä Juhani Kortteinen.

